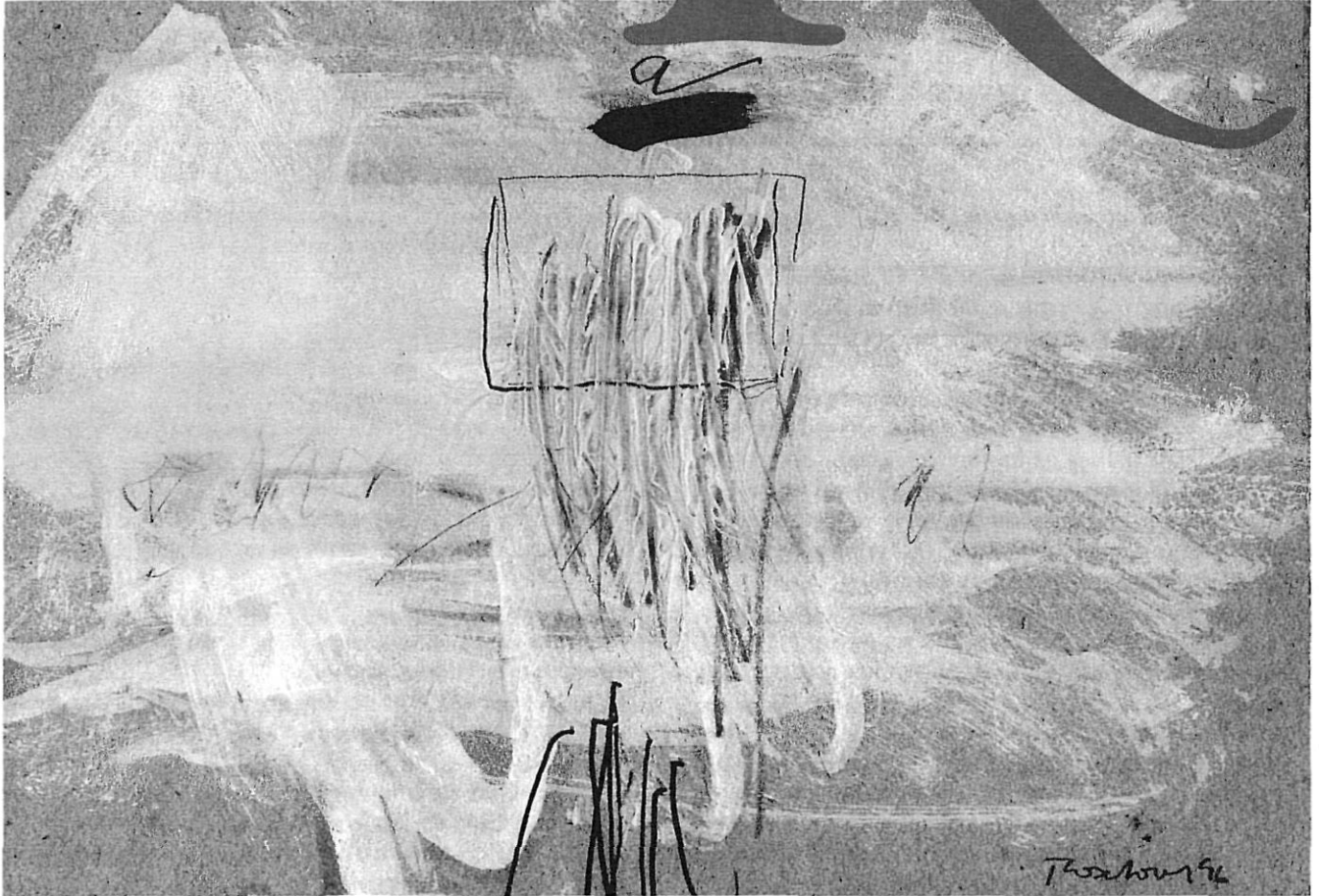

Fulls de la **R**evista

Il·lustracions de Roser Bover

La trampa de la memòria

Josep Pujol i Coll

*Premi «Felip Ramis» de narrativa,
la Vila Joiosa, 1995*

Perills d'octubre

RICARD GIRAT

A l'octubre, quan encara no ens hem avesat al canvi d'hora, la nit se'ns tira a sobre a la impensada i es desfermen les nostres hidres més íntimes. Si, abans, algun cel rogent s'ha despatxat al seu aire rostint

els cúmuls, el procés pot accelerar-se perillosament. I si la memòria es desferma i se la campa a gust pels seus dominis, ai. Desprevinguts, l'ànima se'ns descentra i es torna taciturna, amatent a retrobar totes les vies mortes, els camins que mai no fressarem: n'hi ha que, a l'octubre, sentim com, de totes les bifurcacions, n'hem

anat triant sempre la pitjor. És després, quan la primavera retorna, que ens adonem de com desbarràvem i de la mala passada que ens juguen les hormones a cada canvi d'estació. Però, mentrestant, reprenem els rails més antics que ens han dut on som ara, aquelles estacions primeres i llunyanes, els canvis de tren

que no vam arribar a fer. Tinc una estació d'aquestes on, ara, m'agradaria reposar. Valgui com a exemple el cas de la meua veïna perduda.

Vàrem viure al mateix carrer, davant per davant, però no ens vam dir mai res perquè les dues famílies no es feien. Aquelles rancúnies que els veïns es tenen de vegades. Jo em quedava a conferència a

l'escola i, quan tornava, al vespre, veia la meua veïna a casa seva a través d'una finestra ran de carrer. Duia trenes. Moltes vegades llegia o escrivia, i algun cop es van trobar les mirades i va néixer l'esgarrifança. Devíem tenir, si fa no fa, uns deu anys quan ens vam desaparèixer. Els veïns se n'anaren sense dir ase ni bèstia, i d'aquesta manera

tan abrupta va quedar soterrat, fins avui, un enamorament infantil i silenciós. Avui, a la meua edat, carregat d'octubres a l'esquena, em sorprèn dient-me vés a saber. Vés a saber què es va endur aquella nena de deu anys, vés a saber si és ella la responsable del corrent d'aire fred que de tant en tant transita pels meus corredors, perquè ella en va

deixar per sempre la porta oberta. Vés a saber.

Si un sentiment semblant els és familiar, durant l'octubre, no s'espantin. És tot culpa de la tardor, del canvi d'hora, d'aquestes postes insofribles que el mes i la contaminació ens regalen periòdicament. Tal vegada saber això els ho farà més passador. A mi, no.

– Veig que has tornat als articles... poètics.
– No t'ha agradat.
– No m'ha pas d'agradar a mi, l'article. Tu creus que un lector de diari, del nostre diari, que se sol llegir en diagonal i amb presses, se'l llegirà? Per cert, *fressar* no deu pas tenir res a veure amb les maduixes, suposo...

– Fresses un camí quan, trapitjant-lo, el tornes transitible.
– Ja. Mira, és igual, ha de sortir demà i no ve d'aquí, però procura canviar la línia de les teves columnes. Toca temes candents, posa-hi marro, fes el que vulguis, però que interessi. Si t'agrada la vena aquesta d'explicar històries teves, explica-les més fortes. No ho sé, si has fet el salt a la dona, o alguna experiència homosexual, com has estafat Hisenda, què sé jo,...

– Però és que l'objectiu bàsic no era pas explicar-hi la vida. L'anècdota de la meua infantesa era l'excusa per parlar del daltabaix de la tardor. A tu aquest entretemps no t'afecta els bioritmes?

– No, en absolut. Els bioquè?
L'endemà va sortir publicat l'article al diari, però ell no se'l va ni mirar. Solia comprar els seus escrits amb els líquids que ell retenia dins el seu cos: un cop fora, no li pertanyien i fins i tot li repugnaven. De més a més, aquell article li produïa una vergonya especial, després de la conversa que havia tingut amb el responsable de la secció d'opinió. Potser sí, que s'havia excedit. Sota l'excusa de voler fer crònica de la quotidianitat, tenia tendència a tocar temes personals amb una certa falta de pudor, i només el seny evitava estriptís intel·lectuals més indecorosos. L'article se li havia acudit en tornar del cinema. Havia anat amb la dona a veure *El piano*, i en sortir hi havia una boira que vagava, esfilagarsada, passejant-se damunt el riu. No hi havia ningú al carrer fora d'ells dos. Mentre recordava les imatges del piano empresonat enmig de la immensa platja i la nena, algues a les mans, fent tombarelles ran de l'aigua, va advertir que la Raquel li agafava el braç. No es varen dir res. Ni tan sols s'havien dit res en sortir del cinema. Per la immobilitat d'en Ricard damunt la butaca i per la forma de mossegar-se el llavi inferior, la Raquel sabia perfectament que la pel·lícula l'havia afectat.

Passaven per davant de casa dels seus pares, i per davant de l'antiga casa de la veïna. La buidor del carrer, la boira, el record de la posta de sol i, sobretot, l'octubre, van congriar-se en contra seu. Mirant aquella finestra tancada es va sorprendre, en plena tardor, amb aquell enyorament i aquella recança, l'ànima descentrada i taciturna, i dins la ment se li van començar a desaparar els adjectius.

La Raquel va interpretar erròniament el seu silenci. El suposava un moment feliç d'intimitat conjugal. Per això es va

atrevir a reincidir en el tema. Però a la primera insinuació va haver de plegar. Bé, hi hauria altres moments i, per tenaç, la Raquel.

* * *

– Encara que no t'ho digui, ja deus suposar que em lleigeix sempre les teves columnes.

– Aiii, ja m'he tornat a tallar. Aquestes navalles són una estafa. On són els klínex?

– Amb la darrera, t'has ben lluit, rei.

– Devien estar d'oferta al súper, suposo. Què em deies?

– Tan equivocats estaves, quan em vas triar a mi?

– No em vulguis muntar un drama, tu, ara, que jo només feia literatura. Si us plau, un klínex per a aquest *Ecce Homo!*

– Més amunt, al calaix de dalt. Jo també dec ser una de les bifurcacions mal triades, suposo...

– Jo, aquí, mig degollat, dessagnant-me, i tu llegint-me la cartilla de bon matí! No ho podríem deixar per a una altra estona?

– Tu el que ets és un baliga-balaga, un desagratit i un mal criat, que la teua mare ja m'ho deia. Fill únic havies de ser...

– Ja veig els titulars: «La víctima fou trobada, exsangüe, damunt la tassa del wàter»...

– Saps què et passa, la saps, l'arrel de les teves depressions i de tots els teus mals? Que només penses en tu mateix, Ricard. Això, et passa. Si tinguéssim un fill, potser seria la solució de tots els nostres problemes, dels teus i dels meus.

– Raquel, una altra vegada no!

És clar, feia set anys que estaven junts. Devia ser, doncs, la crisi dels set anys. A ella, se li havia despertat de sobte un instint de maternitat esfereïdor. La ratlla dels quaranta la terroritzava i, a desgrat seu, notava com el seu cos li exigia complir amb els tòpics més primaris sobre la realització femenina per la maternitat. A ell, la crisi de la tardor hi havia trobat terreny adobat per encaboriar-se fins al moll de l'os. Se sentia especialment prouistià, amb torticolí al cor de tant mirar enrere per tal de retrobar el temps perdut. Per això va escriure aquell article. I, òbviament, com que la Raquel només mirava endavant, i en Ricard només cap endarrere, els esguards no es creuaven ni per casualitat. La crisi dels set anys era a punt de fer estralls en aquella parella.

Una setmana després de publicar-se l'article, van trucar. Era ella. També havia llegit la columna, i s'hi va marfondre tota. A tots dos els tremolava la veu i el telèfon. Ella –es deia Alícia– vivia en un poblet, res, a vint quilòmetres. Tan a prop, i tan lluny. Van quedar per veure's, d'amagat.

– Jo també m'havia fixat en tu, de petita. Però no gosava dir-te res perquè, és clar, jo era nena i tu nen.

– Te'n recordes, de la Conxita?

– I tant! Era aquella modista gran que sempre em tenia preparada alguna galeta.

– Bé, no,... era una vídua jove que va venir de Granada. Venia a fer feines a casa nostra. Jo trobava que era la segona noia més maca del barri vell.

– Ai, potser sí, ara que ho dius. Han passat unes miques d'anys...

– No hi ha res que uneixi tant com haver compartit el mateix escenari d'infantesa, no trobes? Aquell espai, amb poca gent el pots transitar...

– Això, l'escenari, però poca cosa més. No ens dèiem ni hola ni adéu,...

– Millor. S'ha preservat el misteri. Fins avui, Àlícia.

I li va agafar la mà. Un bon dia, molt de temps enrere, Àlícia va travessar el mirall, i no n'havia tornat fins llavors. Cara a cara en un cafè oblidat, ell reveia perfectament el rostre de les trenes darrere aquella dona de trenta i uns quants anys. Es conservava prou bé, molt millor que no pas ell. Casar-se fa malbé, s'excusava sempre. Ella, en canvi, era soltera encara. En Ricard, quan ho va sentir, ho va trobar inaudit. Tret que ella hagués defensat a capa i espasa la seva independència. Perquè, de pretendents, en devia haver tingut a cabassats, segur.

Vivint a pagès, ell comptava que vestiria sense estridències, que li parlaria de lectures tranquil·les a la sala, poc avesada al tracte social. Pel que es veu, però, el camp ja no és el que era.

Parlava amb aplom, portava un maquillatge discret, tenia un bon ordinador a casa i anava a Barcelona cada dos per tres. Entre una cosa i l'altra, en Ricard anava quedant enlluernat. De tota manera, al camp sí que encara conserven una certa admiració pels qui publiquen articles al diari. En Ricard se salvava per aquest costat. Allò era el principi d'alguna cosa més que una gran amistat. Perquè en Ricard notava que, amb la mirada, des de l'altra banda, l'Àlícia el convidava a trencar la superfície del mirall, i experimentar aquell món nou i desconegut.

Tot es va precipitar a un ritme frenètic. Van volar plats i alguna cassola perquè la Raquel, a més de tenaç, era una dona de caràcter. La separació fou força traumàtica, però en Ricard ho va aconseguir: va reprendre una bifurcació que creia intransitable de per vida.

Van passar els anys volant, al costat de l'Àlícia, tant com havien volat al costat de la Raquel. I un octubre es va sentir, un altre cop, amb l'ànima descentrada i taciturna.

La trampa de la memòria

RICARD GIRAT

No hi fa res saber-nos cíclics com les estacions i subjugats, com la terra i els animals, a emmusteir-nos a cada tardor i renèixer cada primavera. Ensopegarem una vegada i una altra, i una altra encara, amb la mateixa pedra, amb un altre octubre, amb la mateixa química dels humors foscos infestant-nos cor i membres i cervell. No, no hi podem fer ben res.

He escrit altres vegades sobre els octubres, les tardors i les ombres que projecten damunt nostre. L'ànima se'ns descentra i es torna taciturna, amatent a retrobar totes les vies mortes, els camins que mai no fressarem: n'hi ha que, a l'octubre, sentim com de totes les bifurcacions n'hem anat triant sempre la pitjor. Reprenem els rails més antics que ens han dut on som ara, aquelles estacions primeres i llunyanes, els canvis de tren que no vam arribar a fer. Amb el pas del temps,

però, hom arriba a prendre que la pròpia memòria para trampes molt subtils, i l'octubre li és època de cacera. L'esquer és la recança, una recança infinita per aquells paratges que vas deixant sense trepitjar, apenes sol·lats. Disminueixes la velocitat, t'atures, dubtes i mires enrere, i estàs ja perdut.

Però sempre hauràs triat l'opció equivocada, si ho judges a l'octubre. Perquè en tota bifurcació es deixa una vida sense viure i, triïs el rail que triïs, la recança mai no minvarà. Octubre a octubre, recordaràs els amors obtinguts, les decisions preses, les opcions vitals, i no et seran absolutament res comparats amb els altres amors, decisions i opcions que vares deixar arraconats ran del camí. Penediment a penediment, sobreviuràs a la primavera, i maleiràs un altre cop les hormones i aquesta memòria caçadora de preses famolenques, debilitades per la tardor.

Entretant, et toca enyorar. Aquests dies, jo, després de la posta del sol, practico. Miro enrere, i enyoro.

Una setmana després de publicar-se l'article, van trucar. Era ella. A tots dos els tremolava la veu i el telèfon. Van quedar per veure's, d'amagat.